

рідко вони призводять до кризового стану, а то й банкрутства підприємства. Щоб запобігти цьому, фінансові менеджери чи працівники фінансової служби повинні ретельно стежити за процесом реалізації стратегії і, в разі виявлення відхилень, здійснювати її коригування. Якщо ж уникнути кризи не вдалося, то фінансова стратегія приймає антикризовий характер, і фінансисти розробляють комплекс санаційних заходів, щоб повернути підприємство до стабільного фінансового стану. Як бачимо, фінансова стратегія повинна відповідати ще двом вимогам: гнучкість і мобільність, тобто зміна формулювання стратегії в зв'язку з певними обставинами не має призвести до збоїв у діяльності підприємства.

Підсумовуючи все викладене вище, можна зробити висновок, що фінансова стратегія є напрямним вектором управління фінансами підприємства, і без її належного формування суб'єкту господарювання дуже важко оминати фінансові проблеми під час здійснення виробничо-господарської діяльності у сучасному глобалізованому, динамічному і конкурентному ринковому середовищі.

Література

1. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента. – К. : Изд-во "Ника-Центр", 1999. – 528 с.
2. Герасимчук З.В. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / З.В. Герасимчук, І.М. Вахович. – Луцьк : Вид-во "Надстир'я", 2007. – 409 с.
3. Гриньов А.В., Ястремська О.М. Якість формування фінансової стратегії підприємства // Фінанси України. – 2006. – № 6. – С. 121-128.
4. Колісник М.К., Ільчук П.Г., Віблій П.І. Фінансова санація і антикризове управління підприємством : навч. посіб. – К. : Изд-во "Кондор", 2007. – 272 с.
5. Радова Л.Д., Череп А.В. Фінансова стратегія в системі управління підприємством // Держава та регіони. – 2005. – № 2. – С. 130-135.

УДК 330.117

Здобувач О.Б. Осінська – Львівська КА

ОСНОВНІ ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВНОГО РИНКУ ЯК ФОРМИ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Досліджено основні етапи формування соціально-орієнтованого ринку, визначено забезпечувальні цілі для кожного з них. Проаналізовано основні критерії соціально орієнтованої ринкової економіки. Вивчено прогресивний досвід сучасних європейських соціальних моделей ринкової економіки.

Ключові слова: соціально орієнтований ринок, забезпечувальні цілі, критерії соціальної моделі, ринкова економіка.

Competitor O.B. Osinska – L'viv commercial academy

Main stages of forming of the socially oriented market as forms of market economy

The main stages of forming socially oriented market had been explored and needful aims marked for each of them. The main criteria of the socially oriented market economy are analyzed. Progressive experience of the modern European social models of market economy is studied.

Keywords: socially oriented market, needful aims, criteria of social model, market economy.

Вступ. Формування соціально орієнтованої ринкової економіки України забезпечує узгодження та врахування інтересів усіх соціальних груп населення у формуванні державної макроекономічної політики. Її сутність полягає в забезпеченні економічного зростання шляхом підпорядкування економіки завданням соціального розвитку суспільства. Підвищення доходів і рівня життя, розширення споживчого попиту і високі вимоги до якості товарів та послуг призводять до усунення монополізму, підвищення конкуренції виробників та інших форм активізації господарського життя. Водночас в умовах соціально орієнтованої ринкової економіки такі соціальні чинники, як сприятливі умови праці, розвинена система стимулювання праці й механізми її оплати, соціальні гарантії і соціальне забезпечення, починають відігравати істотну роль у підйомі виробництва. Усе це потребує додаткових наукових досліджень соціально орієнтованого ринку, зокрема й основних етапів його формування.

Теоретичну основу концепції соціально орієнтованої ринкової економіки закладено у працях Ф. Бема, Л. Ерхарда, А. Мюллер-Армака, В. Ойкена, В. Репке, А. Рюстова. Проблемі становлення соціально орієнтованої моделі ринкової економіки в Україні присвячені численні публікації вітчизняних вчених, зокрема О. Амоші, Г. Башнянина, А. Гальчинського, В. Гейця, А. Деркача, Б. Панасюка, А. Сіленка, В. Скуратівського, Г. Стеблій, В. Удовиченка, В. Черняка, С. Чистова та ін. Поряд з тим, в економічній літературі немає єдиного підходу щодо визначення суті, критеріїв, особливостей становлення соціально орієнтованого ринку в Україні.

Мета роботи – дослідження основних етапів формування соціально орієнтованого ринку як форми ринкової економіки. Її досягнення можливе через вирішення таких завдань: з'ясування забезпечувальних цілей соціально орієнтованого ринку, визначення критеріїв соціально орієнтованої економіки, вивчення переваг різних моделей європейської соціально орієнтованої ринкової економіки.

Результати дослідження. Основна мета функціонування соціально орієнтованої ринкової економіки зводиться до того, щоб на основі конкурентного господарства поєднати свободу та ініціативу із соціальним прогресом,

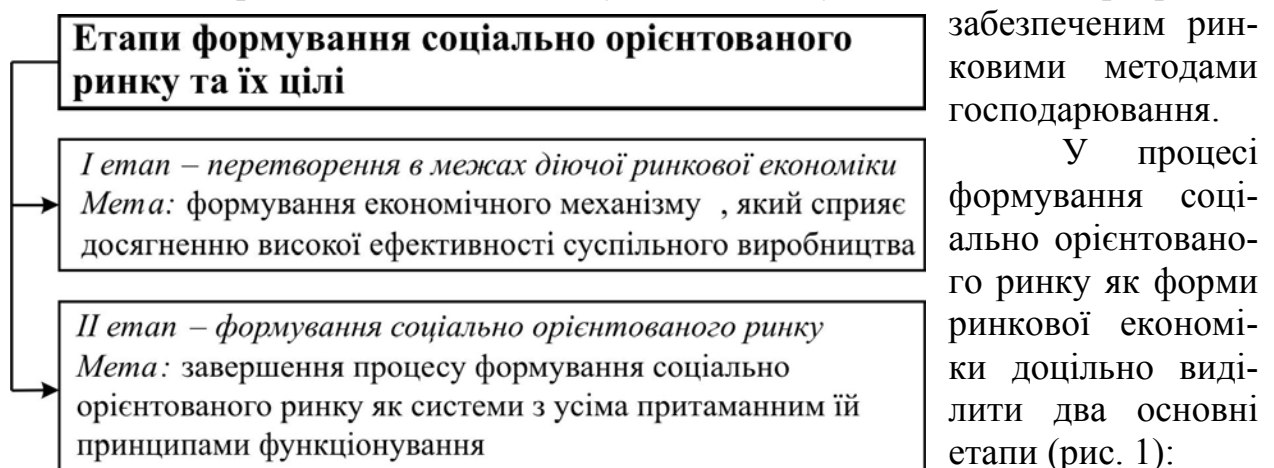

Рис. 1. Основні етапи формування соціально орієнтованого ринку як форми ринкової економіки

- I етап, який пов'язаний зі здійсненням глибинних перетворень основ функціонування ринкової економіки;
- II етап – завершення формування соціально орієнтованого ринку як системи з усіма притаманними їй принципами функціонування.

Метою перетворень на першому етапі є формування такого економічного механізму, який значною мірою сприяв би досягненню високої ефективності суспільного виробництва. Це є можливим лише завдяки створенню повноцінних, ефективно діючих ринків благ, капіталу та робочої сили.

Досягнення цієї мети забезпечується шляхом вирішення таких завдань:

- завершення формування суб'єктів ринкової економіки та дієвого реального сектора економіки;
- формування раціональної структури власності та механізму управління нею;
- створення конкурентного середовища;
- формування розвиненої ринкової інфраструктури, забезпечення принципу єдності банківського, фондового та реального секторів економіки;
- доведення ринкових механізмів до рівня, який забезпечує ефективне функціонування ринку;
- розроблення ефективно діючого механізму державного регуляторного впливу на розвиток економіки;
- забезпечення структурної перебудови економіки та забезпечення стабільного інвестиційно-інноваційного економічного зростання;
- забезпечення значної соціальної зорієнтованості економіки на основі розвитку ринку та доповнення його розвитку стимулювально-регулювальною роллю держави, що характеризується підвищенням реального життєвого рівня населення.

Другий етап перетворень висуває як мету завершення процесу формування соціально орієнтованого ринку як системи з усіма притаманним їй принципами функціонування.

Завданнями цього етапу є:

- завершення процесу формування ринку, якому притаманні риси соціального типу господарювання;
- узгодження інтересів всіх верств населення: недопущення концентрації доходів у незначній кількості суб'єктів ринкових відносин; жорсткий зв'язок доходів з ефективністю та ростом ринку тощо;
- досягнення високого рівня ефективності суспільного виробництва на основі його раціональної структури;
- орієнтація виробництва на світові ринки, що забезпечить досягнення високого рівня ефективності виробництва за рахунок підвищення рівня конкурентоспроможності продукції шляхом зменшення витрат та покращення якісних характеристик;
- більш повна реалізація соціального складника економічного устрою: створення прогресивної соціальної інфраструктури; завершення формування системи страхової медицини; створення матеріальних умов для забезпечення високого освітнього рівня тощо.

Досягнення стратегічної мети формування соціально орієнтованого ринкового господарства є можливим лише за умови, що виникає певний симбіоз політики та економіки. Тобто в основі соціально орієнтованої економіки знаходиться технічно розвинене постіндустріальне суспільство. Поява соціаль-

но орієнтованої форми ринкової економіки, насамперед, визначена розвитком продуктивних сил і вона не може виникнути в індустріально відсталій країні. Також неможливим є формування принципів соціально орієнтованої економіки за відсутності ринку як головного стимулу для розвитку виробництва.

Визначення стратегічної мети потребує чіткого формулювання забезпечувальних цілей, спрямованих на покращення ситуації в різних сферах функціонування економічної системи (рис. 2). Підсумовуючи дослідження особливостей соціально орієнтованої економіки можна визначити такі критерії моделі соціально-економічного устрою:

Рис. 2. Дерево цілей формування соціально орієнтованого ринку [1, с. 36]

1. Економічна система, зорієнтована на її формування, повинна характеризуватися високим рівнем економічного розвитку, що визначається у виробництві значного обсягу ВВП на душу населення, високим рівнем роз-

витку соціальних та політичних інститутів, які гарантують основні права та свободи громадян.

2. Відсутність значних циклічних перепадів розвитку економіки країни, за рахунок високих якісних характеристик людських ресурсів країни та прогресивна спрямованість розвитку.
3. Соціальна політика зорієнтована не лише на підтримку малозабезпечених верств населення, а й працівників за наймом на підприємствах всіх форм власності.
4. Більшість країн із соціально орієнтованою економікою утворилися в Західній Європі в 1950-1960 рр. У ЗМІ вони дістали назву "держави загального добробуту" (англ. – Welfare State, франц. – Etat Providence).

У процесі інтеграції в рамках Євросоюзу сформульовано європейську соціальну модель, головними ознаками якої є:

- 1) високий рівень соціальної захищеності, за якого значна частка валового внутрішнього продукту спрямовується на соціальні потреби;
- 2) різні проблеми, які виникають у соціальній сфері, охоплюючи трудові відносини, екологію, пенсійне забезпечення тощо, що розв'язуються методом соціального діалогу партнерів за активної участі незалежних експертів;
- 3) у соціальній сфері поряд із державними організаціями та профспілками в національному масштабі, у регіонах і на місцях діють численні некомерційні організації (благодійні, конфесіональні, громадські та інші), котрі виступають як колективні представники громадянського суспільства.

Грунтуючись на результатах досліджень Г. Волинського та І. Тодриної, треба зазначити, що на сьогодні приблизно у двадцяти високорозвинених державах функціонують соціально орієнтовані ринкові системи приблизно у п'ятнадцяти країнах, після вдалих ринкових реформ створено основи для формування названого типу господарства [2, с. 30]. Моделі розвитку цих країн характеризуються значною соціальною спрямованістю, проте в їх сукупності можна виділити певні угруповання.

Надання пріоритетності у формуванні забезпечувальних цілей, визначення меж та спрямованості соціальної політики держави призвели до формування різних моделей європейської соціально орієнтованої ринкової економіки [3, с. 385]:

Модель Бісмарка (континентальна або німецька модель), основним принципом якої є можливість членів суспільства заробити кошти, потрібні для забезпечення гідного життя. Державна політика в країнах, які побудовані на цій моделі (Німеччина, Франція, Австрія, Бельгія, Нідерланди) зорієнтована на створення умов для максимальної зайнятості безробітних (наприклад у формі стимулювання розвитку малого бізнесу), активного пошуку нового місця роботи, участі населення у нагромаджувальних фондах. У цих країнах через бюджетну систему перерозподіляється приблизно 50 % ВВП. Ця модель "...поєднує високу економічну ефективність із розвиненою системою соціального захисту, яка заснована на певних принципах, основними з яких є надання економічної свободи, що слугує стимулом високої продуктивності праці" [4, с. 38].

Скандинавська модель, яка існує у Швеції, Норвегії, ґрунтується на засадах соціального забезпечення всіх верств населення. Основною умовою со-

ціальної політики вважають відповідальність уряду за добробут і дотримання соціальних прав громадян. "Ця відповідальність не може бути перекладена на індивіда, приватне підприємство або громаду, мікрорайон. Така держава захищає людей від бідності шляхом допомоги у зв'язку з безробіттям, виплат сім'ї, грошових компенсацій, пенсій за старістю, забезпечуючи повноцінну охорону здоров'я, безоплатну освіту, громадське житло. Соціальна підтримка в цьому випадку здійснюється як державне втручання в життя людей на національному й місцевому рівнях через програми соціального забезпечення, освіти, охорони здоров'я. Фінансування цієї системи здійснюється за рахунок перерозподілу доходів через страхування та податкову політику" [5, с. 63].

У шведській політиці вочевидь переважають два чинники: повна зайнятість і вирівнювання прибутків. Активна політика на високорозвиненому ринку праці й винятково великий державний сектор (при цьому мається на увазі передусім сфера перерозподілу, а не державна власність) розглядають як результати цієї політики. Характерними ознаками цієї моделі є: відношення до соціальної політики як до мети економічної діяльності держави; дуже високий рівень перерозподілу ВВП через бюджетну систему (50-60 %); високий рівень оподаткування; надання послуг соціального характеру переважно через державний сектор економіки.

Модель Беверіджа поширена у Великій Британії та в Ірландії. Вона передбачає встановлення відповідальності держави за забезпечення кожному громадянину прожиткового мінімуму та права кожного працівника на страхову допомогу. Головна сфера відповідальності держави – це захист мінімальних доходів. Середземноморська модель характеризується активним залученням громадських інституцій до вирішення соціальних функцій. Через бюджетну систему перерозподіляється від 40 % ВВП – в Іспанії до 60 % – у Греції та Італії за відносно рівномірних і доволі низьких значень рівня оподаткування. Соціальна політика має переважно пасивний характер.

Основним критерієм, який характеризує виокремлення перерахованих моделей соціально орієнтованої економіки країн західної Європи є частка ВВП, яка перерозподіляється через бюджетну систему. Ця частка змінюється від 30 % до 60 % ВВП. Проте відокремлене застосування лише цього показника не забезпечує чіткого визначення соціального рівня в конкретній країні. Можна акумулювати і використати через бюджет значні фінансові ресурси, проте використання не буде характеризуватися економічною та соціальною ефективністю.

В Організації Об'єднаних націй для оцінки результативності економіки використовують узагальнений показник – індекс людського розвитку. Цей показник – середнє значення чотирьох величин: очікуваної тривалості життя при народженні, рівня письменності дорослого населення (віком 15 років і більше), сукупного валового коефіцієнта охоплення населення середньою і вищою освітою й оцінки в доларах США показника ВВП на душу населення за паритетами купівельної спроможності (ПКС). Цей показник дає змогу визначити вплив економічного розвитку країни на умови життя населення.

Висновки. Отже, у процесі формування соціально орієнтованого ринку можна виокремити два основні етапи – перетворення у межах діючої рин-

кової економіки і формування соціально орієнтованого ринку. Задля досягнення стратегічної мети формування соціально орієнтованого ринкового господарства слід забезпечити досягнення забезпечувальних цілей соціальної політики, політики у сфері виробництва, розвитку економічних відносин, формування системи демократії тощо. Особливості соціально орієнтованого ринку дають змогу визначити основні критерії моделі соціально орієнтованої ринкової економіки, що є підґрунтям сучасних європейських соціальних моделей ринкової економіки. На нашу думку, в основу кількісних критеріїв соціально орієнтованої економіки доцільно долучити такі: місце соціальної політики серед пріоритетів розвитку; розподіл соціальних функцій між державою та іншими суб'єктами господарювання; частку державної власності в економічній системі та індекс людського розвитку.

Перспектива подальших наукових досліджень полягає у визначенні оптимальних шляхів та удосконаленні механізму державного регулювання процесу становлення соціально орієнтованої моделі ринкової економіки України з урахуванням передового досвіду розвинених європейських країн.

Література

1. **Державне** регулювання економіки : навч. посіб. / С.М. Чистов, А.Є. Никифоров, Т.Ф. Куценко та ін. – К. : Вид-во КНЕУ, 2000. – 316 с.
2. **Вольнський В.** Что такое "социальное рыночное хозяйство" / Вольнський В., Тодрина И. // Бизнесинформ. – 1998. – № 23-24. – С. 28-30.
3. **Перехідна економіка** : підручник / В.М. Геєць, Є.Г. Панченко, Е.М. Лібанова та ін. / за ред. В.М. Геєця. – К. : Вид-во "Вища шк.", 2003. – 591 с.
4. **Удовиченко В.П.** Пошук оптимальної моделі соціально-економічного розвитку України / В.П. Удовиченко // Регіональна економіка. – 1999. – № 1(11). – С. 35-42.
5. **Козлов А.А.** Социальная работа за рубежом: состояние, тенденции, перспективы // Сборник научных очерков / А.А. Козлов. – М. : Изд-во "Флинта", 1998. – 224 с.

УДК 364.122.7 (477.83)

Асист. Л.В. Павлова, магістр – Сумський НАУ

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ НОРМАТИВНОЇ ГРОШОВОЇ ОЦІНКИ ЗЕМЕЛЬ КОМЕРЦІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Розглядаються питання удосконалення методики визначення нормативної грошової оцінки земель комерційного призначення, які допоможуть визначати вартість цих земель точніше і якісніше. Запропоновані пропозиції можна використовувати для обчислення нормативної грошової оцінки земель і об'єктів комерційного призначення, в оподаткуванні цих земель, при визначенні їх вартості. Вони допоможуть вдосконалити методику нормативної грошової оцінки.

Ключові слова: землі комерційного призначення, нормативна оцінка земель, коефіцієнт функціонального використання, міська територія.

Assist. L.V. Pavlova, master's degree – Sumy national agrarian university

Improvement of method of normative money estimation of earths of commercial setting

The offers stated in articles will improve a technique of definition of a standard monetary estimation of the earths of commercial appointment, will help to define cost of these earths more precisely and more qualitatively. An offer statement it is possible to use for